

**Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:n asiantuntijalausunto
HE 34/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja
yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta**

Yleistä

Talentia kannattaa hallituksen esitystä varhaiskasvatusoikeuden laajentamista koskevia lakimuutoksia. Muutokset vahvistavat osaltaan jokaisen lapsen oikeutta suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen lapsen edun mukaisesti. Esityksen lapsi- ja perhevaikutukset ovat kiistatta hyvät.

Hallituksen esityksellä voidaan korjata myös tilanne, joka varhaiskasvatusoikeuden rajaamisella aiheutettiin lapsen ja henkilöstön hyvinvointiin: lasten vaihtuvuus ryhmässä lisääntyi ja lasten kokonaismäärä ryhmissä kasvoi. Henkilöstö koki työn kuormittavuuden lisääntyneen ja työn lapsiryhmässä muuttuneen haasteellisemmaksi. (VakaVai-hanke, Puroila & Kinnunen 2017).

Lapsen vertaissuhteiden ja lasten ja aikuisten suhteiden pysyvyys

Hallituksen esitys turvaa varhaiskasvatuspaikan pysyvyyden voimassa olevaa lakia paremmin ja edistää varhaiskasvatuksessa muodostuvien lasten ja aikuisten välisten ihmissuhteiden jatkuvuutta, mutta vain osin.

Varhaiskasvatuksen merkitys tunnistetaan ja keskustelussa korostetaan laadukkaaseen varhaiskasvatukseen osallistumista. Mutta syntykö laatua nykytilanteessa, jossa varhaiskasvatuslain kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstä ei ole saatavilla ja palvelun järjestäjät joutuvat riittävän henkilöstön turvatakseen poikkeamaan kelpoisuusehdoista?

Laki mahdollistaa tilapäisen poikkeamisen kelpoisuusvaatimuksista enintään vuodeksi. Kevan tilastot kunta-alan eläkejärjestelmässä eläkettä kartuttavista palvelussuhteista vuodelta 2018 kertoo, että varhaiskasvatuksen opettajan nimikkeellä työskenteleviltä 30 prosentilla työsuhde oli päättynyt ko. vuoden loppuun mennessä.

KT Kuntatyönantajien kyselyn mukaan kunnissa työskentelevistä varhaiskasvatuksen opettajista noin 10 % oli epäpäteviä. Marraskuussa 2018 kokonaan hoitamatta olevia varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviä oli tiedusteluun vastanneissa kunnissa yhteensä 410. Tämän lisäksi tiedusteluun vastanneilla kunnilla oli tarve palkata 800 varhaiskasvatuksen opettajaa lisää. Varhaiskasvatuksen opettajista on jo tällä hetkellä suuri pula. Varhaiskasvatuslain henkilöstörakenteen muutos tulee lisäämään varhaiskasvatuksen opettajien tarvetta huomattavasti. Yliopistojen aloituspaikkojen lisäys ei kata edes nykytarvetta ja toisaalta opettajakoulutuksen vetovoimaisuus on laskenut viimeisten vuosien aikana (OKM, 2019).

Varhaiskasvatuksen opettaja pulaa ja vetovoimaisuuden heikkenemistä lisäävät myös vuoden 2018 varhaiskasvatuslakiuudistuksessa tehty sosionomitaustaisten opettajien uramahdollisuuksien kaventaminen sekä epäselvyys ja epätietoisuus varhaiskasvatuksen sosionomin tulevaisuuden tehtävistä.

Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan tekemässä pilottitutkimuksen (2019) ”Nauti työstäsi! Kohti saumatonta moniammatillista tiimityötä varhaiskasvatuksessa” johtopäätöksenä todetaan, että Suomessa on hyvin koulutettu, vahvasti sitoutunut henkilökunta päiväkodeissa, mutta alaa rasittaa henkilökunnan jatkuva vaihtuvuus, henkilökunnan kuormittuneisuus, sairauspoissaolot ja vaikeudet palkata uusia, päteviä varhaiskasvattajia sekä uhka siitä, että henkilöstöryhmät eriytyvät lakiuudistusten tultua voimaan.

Korkealaatuisen varhaiskasvatuksen varmistaminen tulevaisuudessakin edellyttää varhaiskasvatuslain henkilöstön kelpoisuuksia koskevien pykälien muutosta. Ennustettavissa on, että jos lakia ei palauteta varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden osalta, epäpätevien sijaisten ja vaihtuvan kasvatushenkilöstön määrä lisääntyy. Tämä tulee sekä taloudellisesti että inhimillisesti kalliiksi eikä se ole lapsen edun mukaista.

Talentia on esittänyt Opetus- ja kulttuuriministeriölle, että varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus olisi mahdollista saavuttaa edelleen ennen 1.9.2019 voimaantulleen varhaiskasvatuslain mukaisilla koulutusvaatimuksilla 31.7.2025 asti.

Henkilöstötarpeiden arviointiin tarvitaan tilastotietoa

Varhaiskasvatuksen tietovaranto (Varda) käyttöönotto lykkääntyy, joten myös alueellisesti ja kielellisesti riittävän henkilöstötarpeen arviointi ja koulutusmäärien ennakointi siirtyy. Vasta kun meillä on käytettävissä kattavat tilastotiedot, voidaan tehdä kokonaisarvio henkilöstön riittävyydestä erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien kohdalla. Tämän jälkeen voidaan arvioida esittämämme siirtymäajan jatkamisen riittävyys.

Siirtymäaikaa tarvitaan myös varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävän kehittämiseen

Siirtymäajan pidentäminen antaisi OKM:lle ja Oph:lle palveluiden ohjaavina viranomaisina, kunnille palveluiden järjestäjänä sekä ammattikorkeakouluille tulevan uuden ammattiryhmän kouluttajina mahdollisuuden selvittää yhteistyössä varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviä ja vastuita, ammattilaisten tarvittavaa määrää sekä varmistamaan erilaiset varhaiskasvatushenkilöstön uramahdollisuudet alalla. Ilman tätä yhteistyötä on mahdotonta tietää mitä tuleville varhaiskasvatuksen sosionomeille opetetaan ja kuinka paljon heitä tulee kouluttaa. Tulevilla ammattilaisilla on myös oikeus tietää heti koulutusvalintansa yhteydessä millaisia mahdollisuuksia koulutus heille avaa. Suunnitelman pohjalla tulee olla työelämän tarpeet sekä toiminnan kehittäminen nykyistä paremmaksi ja laadukkaammaksi. Ilman suunnittelua ja yhteistyötä palvelun kehittäminen ei voi onnistua.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Lisätietoja
erityisasiantuntija
Marjo Katajisto
marjo.katajisto@talentia.fi
09 31586020